

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ОСНОВНИХ МЕТОДІВ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ – ВИРОБНИКІВ ДОБРІВ АЗОТНОЇ ГРУПИ

Анотація. Визначено переваги та недоліки основних методів організації систем управління витратами для підприємств – виробників добрив азотної групи.

Аннотация. Определены преимущества и недостатки основных методов организации систем управления затратами для предприятий – производителей удобрений азотной группы.

Annotation. This article identified the advantages and disadvantages of the main methods of organizing systems of cost management for producers of nitrogen fertilizers.

Ключові слова: система управління витратами, стандарт-кост, директ-костинг, контролінг, ABC.

Нагальною проблемою більшості підприємств реального сектору економіки є недостатня гнучкість у сфері управління власними активами, що спричиняє певні складності у здійсненні операційної діяльності. Одним з можливих напрямів підвищення ефективності керування активами є управління витратами.

При цьому управління витратами тільки "проблемних" місць діяльності підприємства, без постійного та комплексного процесу управління, не призведе до довгострокових результатів. Тому необхідна організація системи управління витратами (СУВ). Існують різні методи організації СУВ.

Грецак М. Г. та Шапіро І. А. виділяють "стандарт-кост", "директ-костинг" та "контролінг" як основні методи організації СУВ [1; 2]. Зубков Д. О. дає перевагу "контролінгу" при організації СУВ [3]. Васильєва Т. А., Рябенков А. В. серед основних методів, крім вище зазначених, виділяють "ABC" та вивчають його використання при організації СУВ промислового підприємства [4]. Зазначені методи організації СУВ можуть застосовуватись на всіх підприємствах, але специфіка виробництва підприємства буде робити застосування кожного методу більш чи менш ефективним. Щоб обрати методи організації СУВ для підприємств – виробників азотних добрив, необхідно визначити їх переваги та недоліки.

Метою даного дослідження є вивчення переваг та недоліків основних методів організації систем управління витратами для підприємств – виробників добрив азотної групи.

На думку автора, найкраще це зробити завдяки визначенню переваг та недоліків його застосування на підприємствах – виробниках азотних добрив. Таке порівняння зазначене в таблиці.

Таблиця

**Характеристика переваг та недоліків використання методів організації СУВ
для підприємств – виробників азотних добрив**

Метод організації СУВ	Характеристика методу	Переваги застосування на підприємствах – виробниках азотних добрив	Недоліки застосування на підприємствах – виробниках азотних добрив
1	2	3	4

Стандарт-кост	Обліковується лише те, що повинно відбутись, а не те, що відбулося, враховується не реальне, а належне, і обґрунтовано відображаються відхилення, які виникли. У основі лежить чітке, тверде запровадження норм витрат матеріалів, енергії, робочого часу, праці, зарплати та інших витрат, пов'язаних з виготовленням будь-якої продукції або напівфабрикатів [1]	Через те що виробництво азотних добрив протікає завдяки хімічним реакціям, що практично не можуть змінювати свій КПД (лише завдяки вдосконаленню технології допоміжних процесів), нормативи, що стосуються основних процесів, будуть сталими. Це дасть можливість чіткого уявлення собівартості та ефективного контролю витрат виробництва	Процес вироблення азотних добрив на деяких технологічних ділянках є дуже аварійно небезпечним, що дуже часто призводить до аварій, створення "вузьких місць" та простоїв. Через це існує практика постійного корегування планових показників витрат згідно з фактичними. Це практично усуває ефект від застосування нормативів
Директ-костинг	Система управлінського обліку, яка базується на класифікації витрат на змінні та постійні і включає в себе облік витрат за їх видами, місцями виникнення й носіями, облік результатів виробничої діяльності, а також аналіз витрат і результатів для прийняття управлінських рішень [2]	Виробництво азотних добрив є ресурсномістким (основна сировина – природний газ – сягає 60 – 80 % собівартості), через це облік та планування собівартості продукції тільки у частині змінних витрат (постійні витрати списуються безпосередньо на "Фінансові результати") є обґрунтованим. Фонди українських підприємств – виробників азотних добрив – на сучасний момент є сильно зношеними, через що амортизація є незначною (постійна складова), завдяки цьому облік та планування собівартості продукції тільки у частині змінних витрат дає майже повне уявлення про товарну продукцію	Для виробників азотних добрив, як і для багатьох великих підприємств, облік витрат за місцями їх виникнення, є дуже трудомістким процесом, що несе за собою значну вартість реалізації методу

Закінчення таблиці

1	2	3	4
Контролінг	Головна мета контролінгу – орієнтація управлінського процесу на досягнення цілей, що стоять перед підприємством. У рамках управління витратами контролінг проявляється як система апаратних і комунікаційних засобів, програмних продуктів, інтелектуального потенціалу контролерів, що забезпечує автоматизоване збирання, отримання, передавання, зберігання, обробку інформації про витрати [3]	Через те що процес вироблення азотних добрив є аварійно небезпечним, встановлені диспетчерські пристрої на багатьох технологічних ділянках, а інформація, що поступає з них, контролюється у єдиному центрі. Таким чином, для реалізації методу не буде потрібним встановлювати диспетчерську систему "з нуля", а можна буде розширити та вдосконалити існуючу. До того ж таке розширення підвищить аварійну безпеку, бо буде давати більше інформації про аварійний стан технологічного процесу	Такий метод потребує значних витрат на придбання диспетчерських пристроїв та розробку контролюючої комп'ютерної системи. Хоч такі затрати будуть меншими через те, що вже є база, яку можна розробляти
ABC	Дозволяє створити систему управління витратами на основі поділення об'єктів витрат на три групи: А – нечисленних, але зі значним впливом на формування витрат, В – середньочисленних, з середнім впливом на формування витрат та С – численних, але з незначним впливом на формування витрат. Цей метод є прогресивним, бо виходить за рамки просто обліку витрат і перетворюється в ефективну технологію управління витратами [4]	Для виробників азотних добрив, як і для інших підприємств, де є чітко виражений розподіл ресурсів за вартістю, серед можливих переваг можна виділити ефективне управління витратами завдяки фокусуванню на найбільш важливих (пов'язаних з сировиною та енергозабезпеченням – витрати на природний газ)	Українські підприємства – виробники азотних добрив завжди є виробниками іншої продукції, що має інше використання природного газу – не як основну сировину, а як паливо для забезпечення технологічного процесу. Через таку диверсифікованість одні й ті ж самі об'єкти витрат будуть відноситись до різних груп залежно від продукту. Через це неможливо організувати єдину СУВ за даним методом

Кожне підприємство самостійно обирає метод організації системи управління витратами залежно від переваг та недоліків, що обумовлені специфікою виробництва. На думку автора, доцільно використовувати "директ-костинг" українськими підприємствами – виробниками азотних добрив, оскільки цей метод є ефективним при ресурсномісткому виробництві, та "контролінг", бо завдяки специфіці організації автоматизації контролюючих процесів виробництва не потребує значних додаткових витрат. Але вибір методу організації СУВ є завданням, яке кожне підприємство виконує самостійно, відповідно до специфіки своєї діяльності.

Наук. керівн. Чумак Г. М.

Література: 1. Грещак М. Г. Управління витратами підприємства : навч.-метод. посібн. для самост. вивч. дисц. / М. Г. Грещак, О. С. Коцюба. – К. : КНЕУ, 2007. – 131 с. 2. Шапіро І. А. Характеристика основних підходів до формування систем управління витратами промислових підприємств / І. А. Шапіро // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – № 1(10). – С. 265–270. 3. Зубков Д. О. Управління витратами підприємства на засадах контролінгу [Електронний ресурс] / Д. О. Зубков. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Economics/76262. 4. Васильєва Т. А. Використання АВС-методу в системі управління витратами промислового підприємства / Т. А. Васильєва, А. В. Рябенков // Облік, аналіз і аудит. – 2011. – № 2. – С. 180–184.